

Sözlü Çeviride Gölgeleme Alıştırmasının Bilişsel Dayanakları

Aymil DOĞAN *

Özet

Bu çalışmada sözlü çeviride çok önemli bir alıştırma türü olan gölgeleme alıştırması betimlenecek ve yapılan çalışmalardan yola çıkılarak bilişsel süreçlerine değinilecek, eğitimdeki yerine dikkat çekilecektir. Bölümümüzün öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmanın sonuçları sunulacak ve öneriler getirilecektir.

Anahtar Sözcükler: sözlü çeviri, andaç çeviri, gölgeleme, işitsel bellek, kısa süreli bellek, Bellek Destekleyici Anahtar Sözcük Yöntemi

Abstract

This study aims at making a description of what shadowing is as an exercise in interpreting. Reference shall be made to the studies carried out in this field and then the results of a research conducted on the students of our Department will be followed by some recommendations on research and training.

Key Words: interpreting, simultaneous interpreting, shadowing, auditory memory, short term memory, Mnemonic Keyword Method

Sözlü çeviride bazı bilişsel temeller

Sözlü çeviriyi yazılı çeviriden ayıran en önemli özelliklerden birisi zaman ögesidir. Sözlü çevirinin her türü kendine göre bir zaman kısıtlaması içinde gerçekleştirilmekte, bu da çevirinin bilişsel, duyuşsal ve hatta devinsel süreçlerini etkilemektedir. Zaman kısıtlaması dediğimiz öge, sözlü çeviride karşımıza daha çok bir anındalık boyutu olarak çıkmaktadır. Bu terim şu anlama gelmektedir: Yazılı çeviride zaman kısıtlamasından bahsettiğimizde, diyelim ki bir günlük zaman dilimi içinde yetişmesi gereken belli bir miktardaki çeviri sayfası düşünülür

* Yrd. Doç. Dr., H.Ü. Edebiyat Fakültesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü, İngilizce Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı öğretim üyesi

ve bu zamanın hem güçlük derecesi hem de süre olarak insan gücünü en üst düzeyde ne kadar zorlayacağı kastedilir. Yazılı çeviri derken, burada yazın çevirisi değil kullanmalık metinlerin çevirisi düşünülmüştür. Çevirinin araştırma gerektiren yerleri için araştırma olanağı tanımayacak kadar az bir süre olduğunu düşündüğümüzde, buradaki zaman kısıtlaması belirli bir bilgiye ulaşımı engellemekte ve çeviride belki de kayıplara neden olmaktadır; ancak bu durum, anıdalık ölçütünün sözlü çevirideki yansımalarından yine de çok farklı bir durumdur. Yazılı çeviride, zaman ne kadar kısıtlı olursa olsun, anıdalık söz konusu değildir. Çevirmen kendi ulaşamadığı bir bilgiye çevresinden yardım alarak da ulaşabilir, ve çeviriyi yaparken yazma hızı ile doğru orantılı olan düşünme hızı çevirmene yine de belleğindeki etkin olmayan bilgiyi geri çağırarak kadar zaman tanır, cümleleri doğru kurma hızı onun çevirideki yetkinliği ile bağlantılı birşeydir ve zaman kısıtlılığının bilişsel, duyuşsal ve devinsel süreçlere olumsuz etkisi yine de kontrol edilebilir düzeydedir.

Oysa sözlü çeviride bilginin belleğe girişi ile çevirilmiş ürün olarak tüketiciye ulaşma anındaki çıktısı arasındaki zaman aralığı sadece birkaç saniyedir. Dolayısıyla yukarıda anıdalık boyutu olarak ifade edilen terim, sözlü çeviride çok karmaşık zihinsel süreçleri tetikleyen zaman kısıtlılığı için kullanılmış bir terimdir. Anıdalık boyutu kendini önce ilk uyarıcının kulağa geldiği anda, sonra süreçte sonra da çeviri olarak çıktığı anda gösterir. Bu süreçte gelen uyarıcının hangi aşamalardan geçtiği hipotetik olarak Moser (1978:355) tarafından tablo ile betimlenmeye çalışılmıştır. Tablo dikkatle incelendiğinde, uyarıcının kulağa gelmesi ve algılanması sırasında en genel anlamda iki sürecin devreye girdiği dikkati çekmektedir: Edilgen ve etkin süreçler.

Edilgen süreçler sesin alınması, sınıflandırılması gibi insan kontrolünde olmayan işlemleri içermektedir. Etkin süreçler ise, anlamlandırma, çeviri ve bellek stratejileri uygulama gibi kişinin kontrolünde olan işlemleri kapsar. Edilgen süreç çerçevesinde olan işlemleri kısaca şöyle açıklayabiliriz: Uyarıcı duyargalar tarafından alındığında, önce bu uyarıcının beş duyu organından hangisini ilgilendirdiği iletilisi ile beyin uyarılır. Sessel bir girdi olduğu işitsel alıcı dizge tarafından anlaşıldıktan sonra algı öncesi işitsel bellek devreye girer ve gelen sessel uyarıcının örneğin, bir sözcük mü yoksa bir öksürük mü olduğunu ayırt etmek üzere uyarıcıyı sesbirimsel özellikleri açısından sınar, bu aşama ilk tanımlama aşamasıdır. İkinci aşamada ise, bu tanımlama sonunda oluşan sessel algı birimleri dizisi sentezlenir ve sözcüklere dönüşür. Bu noktada, uzun süreli bellek devreye girer ve sözlüksel, sözdizimsel ve anlamsal özellikler bakımından sınanarak sözcüğün hangi sözcük olduğu belirlenir. Massaro (1975)'e göre sözcük olarak tanımlanma işleminin en fazla 1-2 saniye içinde gerçekleşmesi gerekmektedir, yoksa Vester (1978:118)'in de belirttiği gibi beyindeki bir hücreden diğerine

bilginin geçişini sağlayan ortamı yaratan taşıyıcı hücrelerin (transmitters) gücü kaybolmakta ve bağlantı kopmaktadır; bu da sözcüğün izlerinin bir anda kaybolmasına neden olmaktadır. Bu durum özellikle daha önceden uzun süreli bellek tarafından tanımlanmamış olan sözcükler için söz konusu olmaktadır. Buna güzel bir örnek olarak tıp konferanslarını verebiliriz.

Bilindiği gibi tıp konferanslarında Latince ya da Yunanca sözcükler bol miktarda yer alır ve bu sözcükler aynen söyleneceği için belirli bir birim metin ya da cümle içinde çevirisi yapılacak bölüm görece daha az gibi görünür. Ancak sanıldığı gibi aksine, tıp metinlerinin bu özelliği ciddi bir tuzak niteliği taşır. Şurası muhakkak ki, çoğu zaman tıp akademisyenleri bile kendi mesleki alanları dışındaki alanları ayrıntılı olarak bilemeyebilmektedirler. Oysa, çevirmen hem tıp dışındaki her alanda çeviri hizmeti verebilmekte hem de tıbbın herhangi bir alanında yapılan konuşmayı çevirmek durumunda kalmaktadır. Bu durumda, karşısına çıkacak Latince ya da Yunanca sözcüklerin tümünü denetim altında tutması hemen hemen imkansızdır.

Buna ek olarak, çoğu zaman karşılaşılan ve güçlüğü arttıran bir başka unsur da doktorların kendi aralarında bu sözcükleri tam olarak telaffuz etmemelerinden kaynaklanır. Bu durum, çevirmenin sözcüğü sessel özellikleri ile yukarıda bahsedilen birinci aşamada tanımlayabilmesini engeller. Hele sözcük, daha önceden duyulmamış ve edilgen de olsa uzun süreli bellekte iz bırakmamış bir sözcükse, yukarıda bahsedilen iki saniye içinde tanımlanması zaten imkansızdır. Bu sorunu bizzat yaşamış bir kişi olarak örneğin, “corticosteroid” gibi kısa ve görece olarak çok kolay söylenebilen bir sözcüğü çeviri sürecinin içine katarken beynin nasıl bir süreçten geçirdiğini çok iyi hatırlıyorum. İlk duyduğumda, konuşmacı sözcüğü tam olarak telaffuz etmediğinden sözcük birinci aşamada tanımlanamadı, ancak konuşmacı ekran kullandığı ve bağlam yardımcı olduğu için sözcüğü telaffuz edememek bir ileti kaybına yol açmadı. Bu arada çeviri süreci devam ederken sanki beyin içinde başka bir düzenek çalışmaktaydı ve sözcüğü tanımlamak üzere sürekli tekrar etmekteydi. Hemen sonra sözcük konuşmacı tarafından yinelenildi, bu sefer zaten bazı sesleri tanımlandığı için o geri plandaki düzenek diğer sesleri yerlerine koyabildi, bu aşamada sözcüğü tam olarak iç sesimle tanımlayabilmiştim ancak buna ses kazandıramadığımı farkettim çünkü bir yandan çeviri ve daha nice Latince ve Yunanca sözcük işlemlemekteydim. Ancak onlar bir sorun yaratmamıştı; çünkü daha önceden konu alanı çerçevesinde yapmış olduğum çalışmalarla o sözcükler uzun süreli bellekte iz bırakmış olduğundan geçiş kolay olmaktadır.

Bu soruna çözüm bulmak üzere sözlü çeviri eğitiminde tüm Latince ve Yunanca biçimbirimleri uzun süreli belleğe çok kısa bir sürede *Bellek Destekleyici Anahtar Sözcük Yöntemi* ile hem anlamsal hem de sessel olarak kaydetmenin yararlı olduğu deneysel olarak yürütülmüş çalışmada da belirtilmiştir. Bellek Destekleyici

Anahtar Sözcük Yöntemi biçimbirimlerin anlamları ile daha derin bellek izi bırakacak şekilde kaydedilmesini sağlayan bir yöntemdir. Oysa kontrol grubunda kullanıldığı gibi sadece biçimbirim ve Türkçe anlamını sesli olarak tekrar etmek bile telaffuz açısından belli düzeyde yarar sağlamış ancak anlamların geri çağrılması daha az mümkün olmuştur, bu sonuçlar da çevirinin niteliğini kendi ölçülerinde anlamlı düzeyde etkilemiştir (Doğan 1995). Çeviri deneyimleri göstermiştir ki, tanımlanma ve telaffuz andaş çeviride olduğu kadar ardıl çeviride de süreci etkileyen unsurlardır.

Bir sözlü çeviri sürecinde çevirmen, çok boyutlu bir zihinsel etkinlik süreci yaşamaktadır. Sözcüğün tanımlanması ve telaffuzu bile bir dizi karmaşık işlem gerektirmekte aynı anda birçok bellek etkin durumda çalışmaktadır. Örneğin, sözcüğün tanımlanması ile onun sözdizimi içinde anlamsal olarak yerini alması için anlamlandırma belleği, olay (episodic) belleği, zihinde yankı ile sözcükleri kaydeden işitsel (acoustic) ve özellikleri çözümleyerek sözcükleri tanımlayan işitsel (auditory) bellek, zihinde görsel canlandırma ile duyulanı görsel imgelere dönüştürerek belli bir süre kaydeden görsel (visual) bellek, tüm bunları içinde barındıran kısa süreli bellek ve tüm bu kayıtlar tutulurken çeviriyi gerçekleştirmekte olan ya da bilişsel-devinsel becerilerin işe koşulduğu aynı anda bir sayının, tarihin not alınmasını sağlayan çalışma (working) belleği en bilinen bellek türleridir. Tüm bu bellekler çeviri sürecinde anımsal boyutunda etkileşime girer ve çevirmen birçok strateji kullanarak, girdileri çeşitli boyutlarda işlemde geçirerek, anafikirleri, anahtar sözcükleri anında belirleyerek, sürekli bir sonraki bölüm hakkında tahminlerde bulunarak, dildışı iletileri değerlendirmek, söylem inceliklerini gözetmek bir yana, kaynak dildeki yapıları erek dil yapılarına dönüştürmekten öte bir de önceden kurmaya başladığı cümleyle yeni gelen bilgiyi düzgün ve anlaşılır biçimde bütünleştirmeye çalışır; bu arada hem kendi çevirisini kendi ağzından çıktığı şekliyle kontrol ederken hem de yeni gelen bilgiyle sağlamasını yapar ve tüm bunlar olurken süreçte kesişim etkisi yapan dış etkenler, sesler, olaylarla başeder ya da sürece hem olumlu hem de olumsuz etki edebilecek ekrana yansıtılan görsel malzemenin yapılan çeviri ile birleştirilerek sunulması ile uğraşır. Çevirmenin beş dakikalık bir çeviri sürecinde gerçekleştirdiği zihinsel etkinlikler burada bahsedilmeye çalışıldan çok daha fazladır aslında. Tabii burada, konuyu sınırlı tutmak için örneğin, duyuşsal etkenlere hiç değinmemekteyiz. Bu etkinliklerin başarıyla yapılabilmesi kulağa gelen sözcükleri önce sessel olarak ayırdedebilme sonra da anlamsal olarak çözümleyebilmeyi gerektirir. Bunun için sözlü çeviriye özgü alıştırmalar vardır. Bunlardan biri, hatta ilki “gölgeleme (shadowing)” alıştırmadır.

Gölgeleme

Gölgeleme, konuşmacı ile eşzamanlı olarak, çevirmenin kulağıyla alımladığı işitsel uyarıcıyı anında ve aynı şekliyle seslendirmesi ya da sözcük sözcük tekrarı olarak tanımlanabilir. Burada papağanın yaptığı gibi bir tekrar söz konusudur (Lambert 1992:266). Gile (1995: 187) sözlü çevirmen yetiştiren okullarda nadiren teknik öğretildiğini, öğrenmenin ve beceri geliştirmenin çoğunlukla uygulama sırasında gerçekleştiğini belirtmiş ve gösterilen bir iki teknik varsa gölgeleme alıştırmalarının da bunlardan biri olduğunu belirtmiştir. Ancak, Paris'teki ESIT grubunun bu alıştırmaların yararsız olduğu, sadece tekrara yönelttiği ve analitik düşünme becerisini geliştirmede için tehlikeli bile sayılabileceğini söylediklerini de ilave etmiştir. Oysa Lambert (1992) araştırmasının sonucunda gölgeleme alıştırmalarının andaç çeviri için çok yararlı bir alıştırma olduğunu vurgulamaktadır.

Gölgeleme iki şekilde yapılabilir:

1. Düşünsel boyutu olmadan sadece sessel tekrar. Bu, papağan gibi tekrarlama ile aynıdır. Buna *sessel tetikleme işlevi* diyebiliriz.

2. Anlayarak sessel tekrar. Buna da *bilgiyi etkinleştirme işlevi* diyebiliriz. Her ne kadar görünüşte papağan gibi tekrarlama benzese de, anlama dikkati yöneltmek tekrarlama birincisinden daha zor bir şeydir ve daha üst düzey zihinsel etkinlikler gerektirir.

Anatomik açıdan bakarsak, birincisi beyinde daha çok Brocca merkezinin, ikincisi ise anlam boyutlarını kapsayan Wernicke merkezinin etkinlik alanına girer. Brocca merkezi, konuşma sırasında larinks, farinks, çene, dudaklar, dil ve yumuşak damağın aynı zamanda hareket etmesini ve bu şekilde harflerin ve sözcüklerin meydana gelmesini sağlar. Brocca merkezi hasar görürse insan sessel üretim anlamında konuşamaz. İşitilen sözcüklerin anlamını barındıran merkez ise Wernicke'dir. Konuşma bu ikisinin birlikte etkinleşmesi ile mümkün olur (Odar 1980:394-95).

Alıştırma önce görece basit metinlerle başlar, anadil ya da ikinci dil tercihi amaca göre değişebilir. Kraushaar ve Lambert (1987)'in yaptığı bir çalışmada baskın dilden girdiler bir tek kulağa, bir de iki kulağa birden verilmiş ve aradaki farka bakılmıştır. Sonuçlara göre, baskın dilden girdiler sağ kulağa verildiğinde gölgelemede daha az hata yapılmıştır. Bu sonuç özellikle yabancı dili 7 yaşından sonra öğrenmiş çevirmenler için geçerli bulunmuştur. 7 yaşından önce öğrenenlerde ise hangi kulağa girdinin verildiği farketmemiştir ama yine de sol kulaktan daha iyi sonuç alındığı da söylenebilir. Buradan anlaşıldığına göre, girdinin hangi kulağa verildiği ve dilin anadil/baskın dil ya da ikinci dil olmasına göre değişmektedir. Bu bize, beynin herbir farklı girdiyi farklı şekilde ve yerlerde işleme sokuğunu göstermektedir; aynı dilden tekrar bile olsa kulak ve dil farkı hata sayısını farklılaştırmaktadır. Ancak, bu ve benzeri araştırmalar şunu göstermektedir

ki, hangi düzeyde olursa olsun beynin gereken bölgelerini etkinleştirmek için gölgeleme alıştırması gerçekten etkili olmaktadır. Yukarıda “corticosteroid” örneğinde olduğu gibi, ses tanımlanabilip tam olarak duyulmuş bile olsa seslendirme belleğinden geçmeden yani daha az zihinsel yük bindiği bir anda ses tellerinin kendilerini ayarlayabilecekleri kadar bir zaman bularak bir kez ağızdan çıkmadan telaffuzu çok zor olmaktadır. Sözcük tam olarak tanımlandıktan sonra telaffuz edilebilmesi için kısa süreli belleğin 7 ± 2 birimlik kapasitesi, andaş çeviri sırasında olduğu gibi, aşırı derecede zorlanmadan, sözcüğü söyleme çalışması yapılmalıdır. Tıpkı spora başlamadan önce yapılan ısınma hareketleri gibi dil alıştırmaları yapmak gerekmektedir.

Gölgeleme, çok yararları olan bir alıştırma değildir. Bir çevirmenin akla gelmeyecek kadar her konu alanında ve hatta her yeni çıkan fikir temelinde oluşturulacak her yeni konuda çeviri yaptığı düşünülecek olursa, çeviriye gitmeden önce o konu alanından metinlerle yapacağı bir gölgeleme alıştırması ile şu yararlar sağlanabilir:

1. Dil, söz konusu konu alanının terimlerini ve kendine özgü anlatım biçimini seslendirmiş olur, yani çevirmen hiç bilmediği bir konu dahi olsa kendisini o konuda konuşur bulur, bu şekilde kendi sesini duyması o terimlere ve sözcük dağarcığına, anlatım biçimine aşinalık düzeyini artırır. Anadilde bile kişinin bilmediği bir konuda düzgün konuşmasının mümkün olmadığı bilinmektedir, işte bu engel gölgeleme ile en azından motor davranışlar açısından aşılmış olur. Bu noktada Marslen-Wilson'un (1973) yapmış olduğu çalışmadan destek alabiliriz. Araştırmacı duraksız devam eden bir konuşmanın, ileti algılanmadan saniyenin dörtte biri kadar bir zaman farkı ile gölgelenebildiğini saptamıştır.

2. Alana özgü terimler ve konuların içeriğine, aradaki ilişkilere, sınıflamalara bilgi boyutunda aşinalık geliştirilmiş olur.

3. Anındalık unsuru söz konusu konu alanında da tetiklenmiş olur ve içsel içeriği seslendirme hızı artar.

4. İçeriğe ek olarak gölgelemenin yapıldığı dilden cümle yapılarına karşı duyarlılık artar ve cümle kurma çeviri sürecinde daha kolaylaşır.

Gölgeleme Araştırması

H.Ü. İngilizce Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalında okuyan 40 adet 4. sınıf öğrencisi üzerinde yapılan bir çalışmada gölgelemenin kendi içindeki etkililik derecesi araştırılmıştır. Öğrencilere andaş çeviriyi ilk kez alacakları derste hem kendi dillerinden hem de ikinci dil olan İngilizce'den gölgeleme testi uygulanmıştır. Testte kullanılan metinler onların aşına oldukları bir konu olan çevre konusunda olup ikiye bölünmüş ve baş kısımlar önteste, son kısımlar sonteste uygulanmıştır. Aynı metinlerin kullanılması üslup, vurgu ve güçlük derecesi açısından istenmedik değişkenleri kontrol altında tutmak bakımından tercih edilmiş-

tir. Öntest ve sontest arasında bir güz dönemi boyunca gölgeleme alıştırmaları yapılmıştır. Testlerin sonunda öğrencilerden yaşantılarını bir kağıda anlatmaları istenmiştir. Sontestte ayrıca daha önceden aşına olmadıkları ormancılık konu alanında İngilizce ve Türkçe metinlerin gölgelenmesi de istenmiştir. Öğrenciler Bölümün andaş çeviri laboratuvarı koşullarında kabinlerde kulaklıktan metni dinlemişler ve aynı anda gölgeleme yaparak seslerini teybe kaydetmişlerdir. Verilerin çözümlenmesi aşamasında yapılan hatalar şöyle sınıflandırılmıştır ve her birim hataya eksi puan verilmiştir:

- a. Yok sayma ve boşluk bırakmadan yakaladığı yerden devam etme
 - b. Takıldığı yerden ilerleyememe ve hatırlamaya çalışma, yarım ifadelere başvurup vazgeçme ve nice sonra yakaladığı yerden devam etme
 - c. Kekeleme
 - d. Cümlede kaçırdığı bölümleri kendi aklından dolduma, diğer bir deyişle, atma.
- Veriler arasındaki farklar varyans analizi ile çözümlenmiş, hata payı 0.5 olarak alınmıştır, farkların anlamlılığına ise t-testi ile bakılmıştır.

Alınan sonuçlar şöyledir:

1. Hem İngilizce hem de Türkçe çevre konulu metinlerin gölgelenmesinde öntest ile son test arasında anlamlı fark bulunmuştur.
2. Çevre konulu metinlerin gölgelenmesinde hata sayısı İngilizce metinde Türkçe metine kıyasla öntestte daha fazla olmuştur; buna karşın sontestte her iki metnin hata sayısı arasında anlamlı bir fark çıkmamıştır, yine de hata sayısı İngilizce’de daha fazla çıkmıştır.
3. Sontestte verilen ormancılık konusundaki metinlerden gölgeleme testi sonuçlarını çevre sontest sonuçları ile kıyasladığımızda, Türkçe testlerde anlamlı bir fark çıkmamıştır. İngilizce testler arasında ise anlamlı bir fark çıkmamış ancak hata sayısı çevre metninde daha az bulunmuştur.
4. Her ne kadar gölgeleme çok kolay gibi görünen bir işlemse de küçük zaman dilimlerinde öğrencilerin gölgeleme düzeyleri arasında görülen fark bireysel farklılıkların burada da kendini gösterdiğine işaret etmektedir.

Öğrencilerin yaşantılarını yazdıkları kağıtlar incelendiğinde şu sonuçlara varılmıştır:

1. Gölgeleme çalışması her iki dilde de olumlu sonuç vermekte ve dil daha rahat dönmetedir.
2. Öğrenciler önceleri daha çok sessel tekrar yaptıkları ve tekrarladıklarını anlamakta güçlük çektiklerini bildirdikleri halde daha sonraları anlayarak tekrar edebilmeyi başarabildiklerini ifade etmişlerdir.

3. Dersin başlarında aşına olmadıkları konularda özellikle İngilizce tekrarda daha çok takıldıklarını ama sonra tekniğini çözdüklerini ifade etmişlerdir.

4. Gölgeleme çalışmasının eşzamanlı çeviriye olumlu etki yaptığını hissettiklerini belirtmişlerdir.

5. Heyecan unsurunun başlarda hem sessel tekrarı hem de anlayarak tekrarı olumsuz etkilediğini ancak dersin daha ilerleyen aşamalarında hıza ayak uydurmanın yolunu çözdükleri için heyecanın kalmadığını ifade etmişlerdir.

6. Bir de duyuşsal boyut ifadesi olarak bu alıştırmadan çok hoşlandıklarını belirtmişlerdir. Bu ifadeler araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonuçları göstermiştir ki, gölgeleme çalışmaları birçok açıdan sözlü çeviride bilişsel alanı etkinleştirmek için çok yararlı olmuştur. Hem Türkçe hem de İngilizce metinler üzerinde gölgeleme alıştırması yapılması sonucunda öğrencilerin tetikleme hızı artmıştır.

Buna ek olarak, eşzamanlı dinleme ve konuşma becerilerinin anıdalık boyutunu kuvvetlendiren bir yönü olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, sadece sessel tetikleme işlevi açısından değil, aynı zamanda bilgiyi etkinleştirme işlevleri açısından yararlı bulunmuştur. Gürültülü ortamlarda dikkati odaklayabilmek de sözlü çeviride zor bir durumdur.

Öğrencilerin çeşitli düzeylerde gürültüye ya da dikkat dağıtıcı etkilere maruz bırakılarak gölgeleme yapmaları durumunda, bunun dikkat değişkenine etkisi de bir başka araştırma konusudur. Bunu yanısıra, gölgelemenin çoklu görev alıştırma ile birlikte kullanılması durumunda sözlü çeviri sürecinin ayrılmaz bir parçası olan aynı anda birçok işlemin gerçekleştirilmesi ve bunların gittikçe daha çabuk tetiklenmesini kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Yine bu konuda bilimsel araştırmalara ihtiyaç vardır. Ayrıca, dil ve kültür farklarının bu alıştırma açısından ve dolayısıyla algılama ve tepkide bulunma hızı bakımından farklılık yaratacağı düşünülmektedir. Bu konuda yapılacak araştırmalar eğitim sürecini kendi algı düzeyimize göre düzenlememize yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

Doğan, Aymil. (1995). “Simultane Tıp Çevirisi Eğitiminde Bellek Destekleyici Anahtar Sözcük Yönteminin Etkililik Derecesi.” *Eğitim Fakültesi Dergisi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sayı:13, s. 165-170.

Gile, Daniel. (1995). *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*. Amsterdam: John Benjamins.

Kraushaar, B. ve Lambert, S. (1987) “Shadowing Proficiency according to ear input and type of bilinguality”. *Bulletin of Canadian Association of Applied Linguistics*, 9:1, s. 17-31.

Lambert, Silvia. (1992). “Shadowing”. *Meta*. 37:2, s. 263-273.

Massaro, D.W. (1975). *Experimental Psychology and Information Processing*. Chicago:Rand McNally.

Moser, B. (1978). “Simultaneous Interpretation:A Hypothetical model and its practical application”. D. Gerver ve H.W. Sinaiko (Eds.). *Language Interpretation and Communication* içinde. New York:Plenum. s. 353-368.

Marslen-Wilson, W. (1973). “Linguistic Structure and Speech Shadowing at Very Short Latencies”. *Nature*. 244 s. 522-523. Lambert, (1992) “Shadowing”. *Meta*. 37:2, s. 263-273 içinde.

Moser, B. (1978). “Simultaneous Interpretation:A Hypothetical model and its practical application”. D. Gerver ve H.W. Sinaiko (Eds.). *Language Interpretation and Communication* içinde. New York:Plenum. s. 353-368.

Odar, I.V. (1980). *Anatomi*. Komandit Şti Tesisleri Elif Matbaacılık.